

Okul Öncesi Dönemde Büyüme ve Gelişme

Gökçen İLHAN İLDİZ¹
Aynur BÜTÜN AYHAN²

GİRİŞ

Gelişim, organizmada meydana gelen sürekli ve düzenli ilerlemeler olarak tanımlanmaktadır (Senemoğlu, 2018). Doğumdan itibaren gelişimin en hızlı olduğu dönem, okul öncesi dönem olarak adlandırılan 0-6 yaşlar arasıdır. Yaşam boyu sosyal, duygusal, bilişsel gelişim alanlarında temellerin atıldığı okul öncesi dönem, büyümenin de en hızlı olduğu dönemdir. Okul öncesi dönemde, hızlı büyüme ve gelişme seyri içerisinde çocukların tamamlaması gereken benlik gelişimi, duyguların kontrol altına alınması, tuvalet alışkanlığının kazanılması, öz bakım becerilerinin bağımsız şekilde gerçekleştirilmesi gibi gelişimsel görevler bulunmaktadır. Bu gelişimsel özellikler kazanılırken ve yaşam boyu temelleri atılırken çocukların, çevresel etkilere daha açık olduğu bilinmektedir.

Ebeveynler ve eğitimciler, çocukların gelişimlerinde etkili olan en önemli çevresel faktörler arasında yer almaktadır. Gelişimin oldukça hızlı bir şekilde devam ettiği ve gelişim alanlarında kritik zaman dilimlerine sahip olan okul öncesi dönemde ebeveyn ve eğitimcilerin çocukların gelişim alanlarındaki özelliklerini bilmeleri oldukça önemlidir. Çocuklarda büyüme ve gelişme süreci aşamalı olarak gerçekleşmektedir. Bu aşamalar gelişim evreleri olarak adlandırılmaktadır. Her gelişim evresinde çocuklar, gelişim alanlarında farklı özellikler göstermektedir. Farklı gelişim özellikleri çocukların, duygu, davranış ve bilişsel

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Çocuk Gelişimi Programı, gokcenilhan@gmail.com

² Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü a_butun@yahoo.com

Dilbilimciler ve dil araştırmacıları, literatürdeki görüşlerden ve modellerden yola çıkarak, dil gelişiminin evrensel bir sıra izlediğini bildirerek, dil gelişimini evreler halinde incelemektedirler. Okul öncesi dönem boyunca dil gelişim evreleri konuşma öncesi ve konuşma dönemi olarak iki temel kategori altında evrelere ayrılmaktadır. Psikososyal gelişimde, psikolojik ve sosyal faktörlerin etkisiyle şekillenen kişilik gelişimi temel alınmaktadır. Kişilik, insanların duygu, düşünce, davranış gibi psikososyal temelli süreklilik gösteren özellikleridir. Kişiliğin şekillenmesinde çevresel faktörler oldukça etkilidir. Okul öncesi dönem çevresel faktörlerin kişilik gelişiminde en etkili olduğu dönemdir. Psikososyal gelişim aşamaları adı altında kişilik gelişimi, ilk olarak Erikson tarafından, 1950'li yıllarda ele alınmıştır. Freud, çocukların kişilik gelişimlerinin şekillenmesinde, 0-6 yaşın önemine özellikle vurgu yaparak, bu dönemde anne baba tutumlarının yaşam boyu kişilik özelliklerinde belirleyici temel etmen olduğunu bildirmektedir.

SORU

1. Okul öncesi dönemde çocukların büyüme ve gelişme özelliklerini bilmenin önemini ebeveynler ve eğitimciler açısından açıklayınız.
2. Gelişimin temel ilkelerini yazarak açıklayınız.
3. Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramını ile Freud'un Psikoseksüel Kuramını okul öncesi dönemde karşılaştırınız.

KAYNAKLAR

- Acun, S., & Bulgur Erten, S. (1995). Çocuk Gelişimi, İstanbul: Esin Yayınevi.
- Aral, N., Baran, G., & Bulut, Ş. Çimen. (2001). Çocuk Gelişimi. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Babakr, Z., Mohamedamin, P., & Kakamad, K. (2019). Piaget's cognitive developmental theory: Critical review. Education Quarterly Reviews, 2(3).
- Başal, H.A. (2012). Gelişim ve psikolojisi. Ekin Yayınevi: Bursa. ISBN:978-605-5335-51-9.
- Berk, L. E. (2013). Bebekler ve çocuklar. (N. Işıkoğlu, Çev.) Nobel Yayıncılık:Ankara.
- Baykoç-Dönmez, N. ve Arı, M. (1992). 12-30 aylık Türk çocuklarında dilin kazanılması. G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 8 (3), 115-161.
- Baykoç, N., Abidoğlu, Ü., Dinçer, Ç., Erdemir, N., Gümüşçü, Ş. (1997). Okul öncesi dönemde dil gelişimi etkinlikleri. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları:Ankara.

- Bee, H., & Boyd, D. (2009). Çocuk gelişim psikolojisi. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Berk, L. E. and Meyers, A. B. (2013). The role of make-believe play in the development of executive function: Status of research and future directions. *American Journal of Play*, 6(1), 98–110.
- Blass, E. M., Ciaramitaro, V., & Barr, R. G. (1994). A new look at some old mechanisms in human newborns: taste and tactile determinants of state, affect, and action. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, i-101.
- Bodrova, E., Germeroth, C., & Leong, D. J. (2013). Play and self-regulation: lessons from Vygotsky. *American journal of play*, 6(1), 111-123.
- Bornstein, M. H., & Lamb, M. E. (Eds.). (2005). *Developmental science: An advanced textbook* (5th ed.). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss, Vol. 1: Attachment*, New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1973). *Separation anxiety and anger, attachment and loss*. The Tavistock Institute of Human Relations, Volume II, United States of America.
- Bremner, A. J., & Spence, C. (2017). The development of tactile perception. *Advances in child development and behavior*, 52, 227-268.
- Bruner, J. S. (2006). *In search of pedagogy volume I: The selected works of Jerome Bruner, 1957-1978*. Routledge.
- Cabral, T. I., da Silva, L. G. P., Tudella, E., & Martinez, C. M. S. (2015). Motor development and sensory processing: a comparative study between preterm and term infants. *Research in developmental disabilities*, 36, 102-107.
- Chaddock-Heyman, L., Erickson, K.I., Voss, M.W., Knecht, A.M., Pontifex, M.B., Castelli, D.M., ... Kramer, A.F. (2013). The effects of physical activity on functional MRI activation associated with cognitive control in children: A randomized controlled intervention. *Frontiers in Human Neuroscience*, 7, pp.72.
- Cüceloğlu, D. (2014). *İnsan ve davranış. Remzi Kitapevi*.
- Crystal, D. (1995). *The Cambridge encyclopedia of the English language*. Cambridge, U.K.: Cambridge University Press
- Çavuşoğlu, H. (2008). *Çocuk sağlığı hemşireliği 2. Normal Yenidoğan ve Hemşirelik Bakımı. Sistem ofset basımevi: Ankara. ISBN: 975-94996-3-0*.
- Davies, D. (2011). *Child development: A practitioner's guide*. Guilford Press. ISBN 978-1-60623-909-4.
- Er-Sabuncu, M. (2016). *Çocuk Gelişimi I. Genetik Çevre ve Gelişim (76-100)*. Hedef Yayıncılık Ankara. ISBN:978-605-9877-433-5.
- Deniz, Ü. (2021). Okul öncesi döneminde büyüme ve gelişme. Ed. Ümit Deniz, Ömer, Rıfki Önder. *Okul Öncesi Eğitimi Öğretmen Adayları ve Öğretmenler İçin Anne Çocuk Sağlığı ve İlk Yardım (İçinde)*. Nobel Yayıncılık: Ankara.
- Erikson, E. (1959). *Identity and the life cycle*. New York: International Universities Press.
- Erikson, E. H. (1963). *Childhood and society* (2 nd ed.). New York: Norton.
- Ertem, İ., Gök, C.G. (2005). Gelişimin değerlendirilmesi, izlenmesi, desteklenmesi. *Gelişimsel pediatri içinde*. İlgi Ertem (Ed.). Ankara: Çocuk Hastalıkları Araştırma Vakfı.
- Gallahue, D. L., Ozmun, J. C. and Goodway, J. D. (2012). *Understanding motor development: Infants, Children, Adolescents, Adults*. (7th edition). International Edition. New York: McGraw-Hill Education.
- Gander, M. J. and Gardiner, H. W. (2001). *Çocuk ve ergen gelişimi (Child And Adolescent Development)*. (Çevirenler: Dönmez, A.; Çelen, N.; Bekir Onur). 4.Baskı. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Genishi, C. (1988). *Young Children's Oral Language Development*. ERIC Clearinghouse on Elementary and Early Childhood Education Urbana IL. (1-5).

- Goldstein, E. B. (2019). Sensation and perception. Malkoç G. & Kardeş FG. (Çev. Ed.) Duyum ve algı (9. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Günay, V. Doğan, Tokgöz, İnci; Duman, Filiz (28-30 Mayıs 2004) “Çocuk Dilinde Zaman Kavramı” 2. Ulusal Dil ve Konuşma Bozuklukları Kongresi Bildiri Kitabı, Yayına hazırlayan: Prof. Dr. S. Seyhan Topbaş, Ankara: Kök Yayınları, [71-80]).
- Hasırcı, S., Sevimli, D.,&Durusoy, A. E. (2009). Gelişim ve öğrenme. Nobel Kitapevi: Ankara. ISBN:978-605-397-037-8.
- Hoff, E. (2009). Language development. ISBN-13: 978-0-495-50171-8.
- Honig, A. S. (2007). Oral language development. *Early Child Development and Care*, 177(6-7), 581-613.
- İlhan-İldız, G. (2021). Fiziksel gelişim. E. Ahmetoğlu, E. Akşin-Yavuz (Eds). *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim İçinde* (s.27-40). Nobel Yayıncılık: Ankara.
- İlhan-İldız, G., & Bütün-Ayhan, A. (2022). Bilişsel gelişimle ilgili kuramlar. A. Bütün-Ayhan, U. Beyazıt (Eds.) *Bilişsel gelişim ve desteklenmesi içinde* (205-232), Nobel Yayıncılık:Ankara. ISBN:978-625-427-260.
- Kordi, A., & Baharudin, R. (2010). Parenting attitude and style and its effect on children's school achievements. *International journal of psychological studies*, 2(2), 217.
- Kyle, T. & Carman, S. (2013) Nursing care of withwhith a gastrointestinal disorder. 2nd ed. Lippincott, Wiliams & Wilkins (Eds), In *Essentials of Pediatric Nursing* (694-749).
- Leonard, C. (2009). <https://serendipstudio.org/exchange/crystal-leonard/sense-touch-and-how-it-affects-development> (Erişim tarihi: 30.03.2023).
- Leong, Y.H., Ho, W.K., & Cheng, L.P. (2015). Concerte-Pictorial-Abstract: Surveying its Orgins and Chartting its Future. *The Mathematics Educator*, 16 (1), 1-18.
- Lerner, R. M., Lerner, J. V., Almerigi, J. B., Theokas, C., Phelps, E., Gestsdottir, S., ... & von Eye, A. (2005). Positive youth development, participation in community youth development programs, and community contributions of fifth-grade adolescents: Findings from the first wave of the 4-H study of positive youth development. *The journal of early adolescence*, 25(1), 17-71.
- Light, J., & Mcnaughton, D. (2014). Communicative Competence for Individuals Who Require Augmentative and Alternative Communication: A New Definition For A New Era af Communication? *Augmentative and Alternative Communication*, 30(1), 1-18.
- Linda, V. (1999). *Berens. Sixteen Personality Types: Descriptions for Self-Discovery*. Telos Publications, California.
- Lowe, C. J., Cho, I., Goldsmith, S. F., & Morton, J. B. (2021). The Bilingual Advantage in Children's Executive Functioning is not Related to Language Status: A Meta-Analytic Review. *Psychological Science*, 32(7), 1115-1146.
- Maree, J. G. (2021). The psychosocial development theory of Erik Erikson: critical overview. *Early Child Development and Care*, 191(7-8), 1107-1121.
- McLaughlin, S. F. (2010). Verbal behavior by BF Skinner: Contributions to analyzing early language learning. *The Journal of Speech and Language Pathology–Applied Behavior Analysis*, 5(2), 114.
- Neyzi O, Saka HN. Türk çocuklarında antropometrik araştırmalar. *İst. Tıp Fak. Mecmuası* 2002; 65(3).
- Oakley, L. (2004). *Cognitive development*. Routledge. https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=iDKDAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=oakley+2004+cognitive+development&ots=gDf_XLigvm&sig=yFtn3Zf3z9AVYp7mU8F0rmVxYY&redir_esc=y#v=onepage&q=oakley%202004%20cognitive%20development&f=false (01.04.2023 tarihinde erişilmiştir).
- Oknev, R. (2022). Piaget's life and cognitive developmental stages. In *The Psychology of Evolving*

- Technology: How Social Media, Influencer Culture and New Technologies are Altering Society (pp. 39-47). Berkeley, CA: Apress.
- Oraby, S., Reed, L., Tandon, S., Sharath, T. S., Lukin, S., & Walker, M. (2018). Controlling Personality-Based Stylistic Variation with Neural Natural Language Generators. Arxiv Preprint. arXiv:1805.08352.
- Payne, V. G., & Larry, D., I. (1991). Human motor development: A lifespan approach. MyfieldPublishing Company.
- Piaget, J. (1952). The origins of intelligence in children. New York, NY: W.W. Norton & Co. <https://doi.org/10.1037/11494-000>
- Piaget, J. (1973). Psychology and epistemology: Towards a theory of knowledge. Record: Rio de Janeiro.
- Puckett, M. B. and Black, J. K. (2008). Meaningful assessments of the young child: Celebrating development and learning. New Jersey, US: Pearson Education Inc. ISBN: 978-0132237598.
- Rogoff, B. (1999). Cognitive development through social interaction: Vygotsky and Piaget. Learners, learning and assessment, 69-82.
- Roopnarine, J. L., Church, C. C., & Levy, G. D. (1990). Day care children's play behaviors: Relationship to their mothers' and fathers' assessments of their parenting behaviors, marital stress, and marital companionship. Early Childhood Research Quarterly, 5(3), 335-346.
- San-Bayhan, P., & Artan, İ. (2011). Çocuk gelişimi ve eğitimi. Morpa Yayıncılık: İstanbul.
- Santrock, J. W. (2021). Yaşam boyu gelişim: Gelişim psikolojisi. Nobel Yayıncılık: Ankara.
- Sectish T. C. (2004). Nelson textbook of pediatrics. 17th Ed. Behrman RE, Kliegman RM, Jenson HB, eds. Philadelphia: WB Saunders (Eds) Preventive Pediatrics. In. Company.
- Senemoğlu, N. (2018). Gelişim öğrenme ve öğretim. (25. Basım) Anı Yayıncılık: Ankara. ISBN: 978605-170-194-3.
- Shonkoff, J. P., Phillips, D. A., & National Research Council. (2000). The developing brain. In From neurons to neighborhoods: The science of early childhood development. National Academies Press
- Slocombe, B. G., Carmichael, D. A., & Simner, J. (2016). Cross-Modal Tactile-Taste Interactions in Food Evaluations. Neuropsychologia, 88, 58-64.
- Snow, C.E., Burns, S., & Griffin, P. (1998). Preventing reading difficulties in young children: report of the committee on the prevention of reading difficulties in young children: report of the committee on the prevention of reading difficulties in young children. Washington, DC: National Academy Press.
- Sroufe, L. A., Cooper, R. G., & Dehart, R. D. (1996). Child development (3rd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Tecklink, C. S. (2008). Pediatric physical therapy. Philadelphia: Lippincot Williams-Willkins.
- Temel, F. Z., Ersoy, Ö., Avcı, N. Turla, A. (2020). GEÇDA (Gazi Erken Çocukluk Gelişimi Değerlendirme Aracı.
- Temizyürek, F. (2008). Çocukta dil gelişim süreci. Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD), (7), 169-176.
- Tinker Sachs, G. (2009). Taking Risks in Task-Based Teaching and Learning. Asian Journal of English Language Teaching, 19, 91-112.
- Tomchek S. D., & Dunn W. (2007). Sensory Processing in Children with and without Autism: A Comparative Study Using The Short Sensory Profile. Am. J. Occup. Ther. 61, 190-200. 10.5014/ajot.61.2.190.
- Topbaş, S. (2011). Sesbilgisel gelişim. (S.Topbaş Ed.). Dil ve Kavram Gelişimi (içinde). Ankara: Kök Yayıncılık; 2011: 75-108.
- Törüner, E. K., & Büyükgönenç, L. (2012). Çocuk sağlığı: Temel hemşirelik yaklaşımları. Göktuğ Yayınları: Amasya. ISBN: 978-605-5901-05-9.

- Trawick-Smith, J. (2017). Erken çocukluk döneminde gelişim çok kültürlü bir bakış açısı (5. Baskı). Çev. Ed. Berrin Akman) Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Vygotsky, L. S., & Cole, M. (1978). Mind in society: Development of higher psychological processes. Harvard university press.
- Verbecque, E., Vereeck, L., & Hallemans, A. (2016). Postural Sway in Children: A Literature Review. *Gait & posture*, 49, 402-410.
- Wadsworth, B.J. (2015). Piaget'nin duyuşsal ve bilişsel gelişim kuramı. (Çev. Ed.: Ziya Selçuk) Ankara, Pegem Akademi.
- Wolfolk H., A. (2015). Eğitim psikolojisi (D. Özen, çev.) Kaknüs Yayınları: İstanbul.
- Yavuzer, H., (2010). Bedensel, zihinsel ve sosyal gelişimiyle çocuğunuzun ilk altı yılı. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yazgan-İnanç, B., Bilgin, M., & Kılıç Atıcı, M. (2013). Gelişim psikolojisi. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Yurdakul Y., Bütün-Ayhan, A. (2022). Okul Öncesi Dönemde (3-6 Yaş) Bilişsel Gelişim ve Desteklenmesi
- Yurdakul, Y., & Beyazıt, U. (2022). Okul Döneminde (7-11 Yaş) Bilişsel Gelişim ve Desteklenmesi A. Bütün-Ayhan, U. Beyazıt (Eds.) Bilişsel gelişim ve desteklenmesi içinde, Nobel Yayıncılık:Ankara.
- Yurdakul, Y., İldız, G. İ., & Ayhan, A. B. (2022). Okul öncesi dönem çocuklarında öz düzenleme becerileri ile prososyal davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (62), 354-376.
- Görsel Kaynaklar
Resim 1. <https://halksagligi.hacettepe.edu.tr/duyurular/cocukizlem.pdf> (Erişim tarihi: 28.03.2023)